

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT
ANTONIO TIZZANO

fremsat den 25. september 2003¹

1. Ved kendelse af 5. juli 2002 har Tribunal d'instance de Vienne (Frankrig) forelagt Domstolen fire præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af Rådets direktiv 87/102/EØF af 22. december 1986 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om forbrugerkredit (herefter »direktivet« eller »direktiv 87/102«)².

pligt til eller ret til ex officio at påpege eventuelle tilsidesættelser af oplysningspligten, selv om den toårige forældelsesfrist, der gælder i henhold til national ret, er udløbet.

I — Retsforskrifter

Fællesskabsbestemmelser

2. Den forelæggende ret ønsker nærmere bestemt oplyst, hvilken oplysningspligt over for forbrugerne direktivet kræver af kreditinstituttet, når lånet består af bevilling af kredit, som udnyttes ratevis, og hvortil der hører et kreditkort, idet lånet skal tilbagebetales i månedlige afdrag og er undergivet en variabel rentesats. Desuden anmodes Domstolen om at fastslå, hvorvidt den forbrugerbeskyttelsesordning, der er indført med direktivet, indebærer, at den nationale domstol inden for rammerne af en sag med krav om betaling, som kreditinstituttet har anlagt mod låntageren/forbrugeren, har en

3. Formålet med direktiv 87/102 er indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivninger på forbrugerkreditområdet for at undgå konkurrencefordrejninger kreditinstitutterne imellem (anden betragtning) med det formål at sikre et fælles marked for forbrugerkredit (fjerde betragtning).

4. I henhold til direktivets artikel 1 finder det anvendelse på »kreditaftaler«, dvs. sådanne aftaler, »i henhold til hvilke en kreditgiver yder eller giver tilsagn om at yde en forbruger kredit i form af udskudt betaling, lån eller anden tilsvarende form for finansiel facilitet«.

1 — Originalsprog: italiensk.

2 — EFT L 42, s. 48, som ændret ved Rådets direktiv 90/88/EØF af 22.2.1990, EFT L 61, s. 14.

5. For så vidt det er relevant for den foreliggende sag, indfører direktivet harmoniserede regler for de oplysninger, der skal gives forbrugeren i forbindelse med forbrugerkredit, og fastslår, at visse oplysninger skal være indeholdt såvel i den relevante reklame (artikel 3) som i det skriftlige dokument, der skal anvendes ved indgåelsen af aftalen om forbrugerkredit (artikel 4).

6. Navnlig bestemmer artikel 4, stk. 2:

»Den skriftlige aftale skal indeholde:

a) en angivelse af de årlige omkostninger i procent

b) en angivelse af de betingelser, hvorunder størrelsen af de årlige omkostninger i procent kan ændres.

[...]

I tilfælde, hvor det ikke er muligt at angive de årlige omkostninger i procent, skal

forbrugeren have hensigtsmæssige oplysninger i den skriftlige aftale. Disse oplysninger skal mindst omfatte de oplysninger, der er omhandlet i artikel 6, stk. 1, andet led.«

7. De ovennævnte årlige omkostninger i procent (herefter »ÅOP«) er defineret i artikel 1, stk. 2, litra e), og udgør »den samlede pris for forbrugerkredit, udtrykt i procent pr. år af det samlede ydede kreditbeløb og beregnet i henhold til artikel 1a«.

8. Artikel 1a, stk. 1, bestemmer, for så vidt det er relevant for sagen:

»De årlige omkostninger i procent, som er den omkostningssats, som på årsbasis giver samme nutidsværdi af de samlede nuværende eller fremtidige forpligtelser (lån, tilbagebetaling og omkostninger), der er indgået af henholdsvis långiver og forbruger, beregnes i overensstemmelse med den matematiske formel i bilag II.

[...]«

9. Hvad angår definitionen af ÅOP og den måde, hvorpå den bliver beregnet, for så

vidt det er relevant for denne sag, foreskriver artikel 1a, stk. 6:

Artikel 6 gælder dog for sådanne kreditter.

[...]«

»I kreditaftaler, der indeholder bestemmelser, som giver mulighed for at ændre rentesatsen og beløbet eller niveauet for andre omkostninger, som indgår i de årlige omkostninger i procent, men som ikke kan kvantificeres ved beregningen, beregnes de årlige omkostninger i procent ud fra den antagelse, at rentesatsen og de øvrige omkostninger er konstante i forhold til udgangsniveauet, og at de finder anvendelse, indtil kreditaftalen udløber.«

11. Det bestemmes i artikel 6:

»Uanset undtagelsen i artikel 2, stk. 1, litra e), skal forbrugeren, når der mellem et kredit- eller finansieringsinstitut og en forbruger er aftalt en kredit i form af træk på en løbende konto, idet denne undtagelse dog ikke gælder kreditkortkonti, ved eller inden indgåelsen af aftalen underrettes

10. Rækkevidden af oplysningspligten begrænses af artikel 2, stk. 1, idet direktivets bestemmelser navnlig ikke finder anvendelse på:

— om kredittens eventuelle maksimumsbeløb

»[...]«

— om den årlige rente og de omkostninger, der beregnes fra aftalens indgåelse, og betingelserne for ændring af disse

e) kredit i form af træk på en løbende konto bevilget af et kredit- eller finansieringsinstitut, idet denne undtagelse dog ikke gælder kreditkortkonti.

— om betingelserne for ophævelse af aftalen. Denne underretning skal bekræftes skriftligt.

2. Endvidere skal forbrugeren, så længe aftalen løber, informeres om enhver ændring i den årlige rente eller de øvrige omkostninger, når ændringen indtræder. Oplysninger herom kan gives i kontoudtog eller på en anden af medlemsstaterne godkendt måde.

[...]«

12. Det fremgår endelig af artikel 15, at »[d]ette direktiv [...] ikke [er] til hinder for, at medlemsstaterne med henblik på beskyttelse af forbrugeren opretholder eller vedtager mere vidtgående bestemmelser i overensstemmelse med deres forpligtelser i henhold til traktaten«.

De nationale bestemmelser

13. I fransk ret er forbrugerkredit reguleret i *code de la consommation* (herefter »forbrugerloven«), kapitel I, afdeling II, bog III.

14. Ifølge artikel L. 311-8 indgås kredit-aftaler i henhold til et forudgående tilbud, der udfærdiges i to eksemplarer til låntageren, hvori kreditbeløbet og — hvilket har betydning i den konkrete sag — de samlede

omkostninger i procent såvel som alle faste gebyrer, der vil blive opkrævet ud over renterne, skal angives (artikel L. 311-10).

15. I henhold til artikel L. 311-33 mister den långiver, der yder kredit uden forudgående at forsyne låntageren med et tilbud, der opfylder ovenstående betingelser, sin ret til rente. Låntageren er således kun forpligtet til at tilbagebetale hovedstolen.

16. I henhold til artikel L. 311-9 er aftaler om »kredit, hvortil der eventuelt hører brug af et kreditkort, og som giver kredittageren mulighed for ratevis og på datoer efter eget valg at anvende det ydede kreditbeløb³«, begrænset til et år med mulighed for fornyelse. I så tilfælde er det forudgående tilbud, der omhandles i artikel L. 311-8, kun obligatorisk for så vidt angår den oprindelige aftale, idet långiveren dog er forpligtet til tre måneder før udløbsdatoen at oplyse om vilkårene for fornyelse af aftalen.

17. Artikel L. 311-37 i forbrugerloven i den affattelse, der var gældende på tidspunktet for de faktiske omstændigheder i hovedsagen, bestemmer: »Tribunal d'in-

3 — Uofficiel oversættelse.

stance påkender sager om anvendelse af dette kapitel. Sagen skal indbringes for denne ret inden to år fra den begivenhed, som ligger til grund for den pågældende sag, idet den ellers forældes [...]»⁴.

II — Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

18. I henhold til aftale af 1. juli 1993 ydede kreditinstituttet Cofinoga Merignac SA (herefter »Cofinoga«) Sylvain Sachithanathan et lån i form af en kredit, som kunne udnyttes ratevis, og hvortil der hørte et kreditkort, idet lånet skulle betales tilbage i månedlige afdrag og var undergivet en variabel rentesats.

19. Aftalen, der blev indgået for et år, blev flere gange fornyet. Som det fremgår af forelæggelseskendelsen, indeholdt den meddelelse, hvorved Cofinoga årligt — tre måneder inden udløbet af kontrakten som omhandlet i artikel L.311-9 i forbrugerloven (se ovenfor punkt 16) — præciserede betingelserne for fornyelse af kontrakten over for låntager, kun oplysning om de samlede omkostninger i procent for den måned, hvor meddelelsen blev fremsendt.

Derimod blev de samlede årlige omkostninger i procent, der skulle gælde for den fornyede kontrakt, ikke nævnt (se ovenfor punkt 7 og 8).

20. Den 19. juli 2000 opfordrede Cofinoga låntageren til at betale restbeløbet af den bevilgede kredit tilbage, idet flere rater ikke var blevet betalt. Da dette dog ikke førte til noget resultat, anlagde Cofinoga den 19. november 2001 sag mod Sylvain Sachithanathan ved Tribunal d'instance de Vienne med påstand om betaling af den skyldige saldo tillige med renter og strafgebyrer. Sagsøgte udeblev.

21. Da den forelæggende ret er af den opfattelse, at det med henblik på afgørelsen af sagen er nødvendigt at opnå en fortolkning af visse bestemmelser i direktiv 87/102, har den forelagt Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

- »1) Skal Rådets direktiv 87/102/EØF af 22. december 1986 og Rådets direktiv 90/88/EØF af 22. februar 1990 fortolkes således, at de pålægger de nationale domstole at fortolke national ret på en sådan måde, at forbrugerkreditinstitutterne har pligt til skriftligt at gøre låntageren/forbrugeren bekendt med de samlede gældende årlige omkostninger i procent forud for hver fornyelse af en aftale om kredit med mulighed for ratevis fornyelse, hvori der er fastsat en variabel rente?

4 — Uofficiel oversættelse. Det skal påpeges, at andet punktum i artikel L. 311-37 — gennem artikel 16, nr. II-1 i lov af 11.12.2001, nr. 2001-1168 (JORF nr. 288 af 12.12.2001, s. 19703) — er blevet ændret for så vidt angår de aftaler, som indgås efter offentliggørelsen af loven (jf. art. 16, nr. II-3): »[s]ådanne sager vedrørende betaling på baggrund af, at låntageren ikke har opfyldt sine forpligtelser, skal anlægges inden to år fra den begivenhed, der er årsag til tvisten« (uofficiel oversættelse. Min fremhævelse for at tydeliggøre ændringerne).

2) Skal de nævnte direktiver fortolkes således, at de pålægger de nationale domstole at fortolke national ret på en sådan måde, at forbrugerkreditinstitutterne skal gøre samme forbruger bekendt med klausulen om ændring af de nævnte årlige omkostninger i procent forud for hver forlængelse af en sådan aftale?

begrænsning af forbrugerens søgsmålsret og gør indgreb i forbrugerbeskyttelsens effektive virkning?»

22. I sagen for Domstolen har Cofinoga, den franske og belgiske regering samt Det Forende Kongeriges regering og Kommissionen indgivet indlæg.

3) Skal de nævnte direktiver fortolkes således, at de nationale domstole på baggrund heraf skal fortolke national ret på en sådan måde, at de uden tidsbegrænsning under en sag anlagt af kreditinstituttet med påstand om betaling kan tage hensyn til et anbringende påberåbt af forbrugeren eller rejst ex officio af den pågældende ret om, at indgåelsen eller fornyelsen af en forbrugerkreditaftale er ugyldig, f.eks. under henvisning til, at de årlige omkostninger i procent ikke er angivet?

III — Retlig vurdering

Det første og det andet præjudicielle spørgsmål

Parternes argumenter

4) I benægtende fald, skal de nævnte direktiver da fortolkes således, at domstolene på baggrund heraf skal fortolke national ret på en sådan måde, at de kan tilsidesætte en bestemmelse i national ret, hvorefter forbrugeren eller den pågældende ret ex officio ikke kan gøre gældende, at indgåelsen eller fornyelsen af en forbrugerkreditaftale er ugyldig efter udløbet af en frist, der fraviger de almindelige retsregler, for så vidt som den udgør en særlig

23. Den forelæggende ret ønsker med de to første spørgsmål nærmere bestemt oplyst, om direktiv 87/102 kræver, at retten skal fortolke national ret således, at långiveren forud for enhver fornyelse af en aftale om kredit, der kan udnyttes ratevis, og hvortil der hører et kreditkort, idet lånet skal tilbagebetales i månedlige afdrag og er undergivet en variabel rentesats, er forpligtet til skriftligt at underrette låntageren om den gældende ÅOP tillige med betingelserne for ændring heraf.

24. Ifølge Cofinoga, den franske regering og Det Forenede Kongeriges regering bør disse spørgsmål besvares benægtende⁵. De har således anført, at långiverens oplysningspligt i henhold til direktivets artikel 4 i en sag som den foreliggende ikke vedrører en fornyelse af kontrakten.

25. Cofinoga, den franske regering og Det Forenede Kongeriges regering er enige om, at *det skriftlige dokument, der ligger til grund for aftalen*, i henhold til direktivets artikel 4, stk. 2, skal indeholde oplysninger om ÅOP (eller lignende »hensigtsmæssige oplysninger«⁶) samt en angivelse af de betingelser, hvorunder ÅOP kan ændres. Heraf har de udledt, at oplysningspligten i henhold til direktivet ophører på tidspunktet for indgåelse af aftalen.

26. Til støtte for denne opfattelse har Det Forenede Kongeriges regering særligt understreget, at oplysningspligten i henhold til direktivets artikel 4 har til formål at gøre det muligt for forbrugeren at vurdere kreditomkostningerne og sammenligne dem med andre tilbud, inden den pågældende forpligter sig i forhold til den ene eller den anden tilbudsgiver. Dette formål kan ifølge Det Forenede Kongeriges regering nås effektivt gennem information forud for eller samtidig med indgåelse af kontrakten.

Efterfølgende information er derimod ikke nødvendig til opfyldelse af direktivets formål.

27. I lyset af ovenstående, og da artikel 4 ikke indebærer, at långiver er forpligtet til at informere låntageren om den ÅOP, der gælder på tidspunktet for fornyelsen, og heller ikke om en klausul om ændring af rentesatsen, har Cofinoga og Det Forenede Kongeriges regering dernæst rejst det spørgsmål, om en anden konklusion kan udledes af direktivets artikel 6, stk. 2. Denne bestemmelse forpligter nemlig långiver til at informere låntageren om enhver ændring i den årlige rente, mens visse typer af kreditaftaler løber.

28. I modsætning til, hvad den forelæggende ret tilsyneladende antager, finder både Cofinoga og Det Forenede Kongeriges regering imidlertid, at aftaler som den, der er omhandlet i den foreliggende sag, ikke henhører under anvendelsesområdet for den ovenfor nævnte bestemmelse. Anvendelsesområdet for artikel 6 er nemlig udtrykkeligt fastlagt i bestemmelsens stk. 1 og omfatter udelukkende »kredit i form af træk på en løbende konto, idet denne undtagelse dog ikke gælder kreditkortkonti«. Eftersom den kredit, der er bevilget låntageren i den foreliggende sag, ikke er en kredit i form af træk på en løbende konto, og der for øvrigt følger et kreditkort med, kan det heraf udledes, at artikel 6, stk. 2, ikke finder anvendelse på den pågældende kredit, og at långiveren derfor ikke var forpligtet til at informere låntageren om ændringerne af den årlige rentesats under aftalens løbetid eller ved aftalens fornyelse.

5 — Det Forenede Kongerige er enig, for så vidt fornyelsen ikke i henhold til den anvendelige nationale ret er ensbetydende med indgåelse af en ny aftale.

6 — Der »skal indeholde en angivelse af de betingelser, hvorunder størrelsen af de årlige omkostninger i procent kan ændres« (art. 4, stk. 2, andet afsnit).

29. Det er endelig Cofinogas opfattelse, at en anden fortolkning af direktivet ville være uigennemførlig i praksis, eftersom både fransk rets særlige karakter og den foreliggende aftales art medfører, at det ikke er muligt forud for fornyelsen af kreditaftalen at informere forbrugeren om den ÅOP, der gælder ved tidspunktet for fornyelsen.

30. Hertil kommer, at en kontrakt, som den i sagen omhandlede, om »kredit [...] som giver kredittageren mulighed for ratevis og på datoer efter eget valg at anvende det ydede kreditbeløb« ifølge fransk ret har et års løbetid, og den kan fornyes. En fornyelse forudsætter imidlertid, at betingelserne for fornyelsen meddeles låntageren tre måneder før udløbstidspunktet (artikel L. 311-9 i *code de la consommation*, jf. ovenfor, punkt 16).

31. Det er ifølge Cofinoga ikke muligt tre måneder i forvejen at oplyse den på tidspunktet for kontraktens fornyelse gældende ÅOP, såfremt det, som i den foreliggende sag, fremgår af kontraktbestemmelserne, at renten skal være en variabel månedlig rente. Årsagen hertil er, at den *månedlige rente*, som vil være gældende ved fornyelsen, og ud fra hvilken ÅOP beregnes, ikke er kendt på tidspunktet for den i artikel L.311-9 foreskrevne meddelelse, eftersom den lovligt kan ændres i løbet af de efterfølgende tre måneder.

32. Den belgiske regering og Kommissionen har for deres vedkommende foreslået, at de to første spørgsmål besvares bekræftende.

33. Navnlig har den belgiske regering fremført et ræsonnement, som Det Forenede Kongeriges regering i øvrigt, om end noget tøvende, også har tilsluttet sig, og hvorefter svaret på de to første spørgsmål i det væsentlige afhænger af, hvordan den retsakt, hvorved kontrakten fornyes, kvalificeres, hvilket sker på grundlag af den nationale lovgivning, der finder anvendelse på kreditaftalen.

34. Såfremt denne retsakt har den karakter, at virkningerne af den oprindelige kontrakt ganske enkelt opretholdes, foreligger der ikke nogen oplysningspligt. Såfremt den derimod giver anledning til indgåelse af en ny kontrakt, har långiver en oplysningspligt som omhandlet i direktivets artikel 4, stk. 2.

35. Eftersom det i nærværende sag af forlæggelseskendelsen synes at kunne udledes, at fornyelsen af en kontrakt ifølge fransk ret skal bedømmes på samme måde som indgåelsen af en ny kontrakt, kan det hermed konkluderes, at långiver i henhold til artikel 4, stk. 2, er forpligtet til at oplyse

låntageren om ÅOP og om betingelserne for Stillingtagen
ændring heraf.

36. Det er Kommissionens opfattelse, at artikel 6, stk. 2, også er anvendelig på kontrakter som den i den foreliggende sag.

37. At kreditaftaler i form af »kredit i form af træk på en løbende konto, idet denne undtagelse dog ikke gælder kreditkort-konti« er udtrykkelig nævnt i artikel 6, stk. 1, betyder således efter Kommissionens opfattelse blot, at det præciseres, at artikel 6, stk. 1 og 2, også er anvendelige på denne form for aftaler, selv om artikel 2, stk. 1, litra e), indebærer, at de ikke omfattes af de øvrige bestemmelser i direktivet. Denne angivelse indebærer imidlertid ikke, at de forbrugerkreditaftaler, som direktivet finder anvendelse på i henhold til den generelle bestemmelse i artikel 1 (ovenfor i punkt 4), udelukkes fra anvendelsesområdet for artikel 6.

38. At ÅOP ligeledes skal angives på tidspunktet for fornyelsen, er i henhold til Kommissionen desuden en nødvendig forudsætning for, at det væsentlige formål med direktivet kan opnås, nemlig at forbrugeren får mulighed for at sammenligne de forskellige kredittilbud for dermed at kunne drage nytte af det bedste tilbud på markedet.

39. De synspunkter, der er kommet frem under sagen, indebærer, at der først bør tages stilling til, hvorvidt de to spørgsmål kan besvares ud fra direktivets artikel 4, og dernæst undersøges, om direktivets artikel 6 er relevant.

— Direktivets artikel 4

40. Som anført ovenfor har den belgiske regering gjort gældende, at såfremt fornyelse af en kreditaftale (som i den foreliggende sag) i henhold til den nationale ret, der finder anvendelse, anses for indgåelse af en ny aftale, har långiver i henhold til artikel 4, stk. 2, litra a), pligt til på ny at meddele låntageren ÅOP.

41. Jeg mener imidlertid, at det allerede ud fra generelle overvejelser kan diskuteres, hvorvidt omfanget af og betingelserne for anvendelsen af en harmoniseret ordning kan afgøres på grundlag af den relevante nationale ret i det enkelte tilfælde. Jeg er navnlig af den opfattelse, at man med denne fremgangsmåde risikerer, at de formål, der

forfølges med et direktiv som det her omhandlede, ikke nås.

ensbetydende med indgåelse af en ny aftale⁷.

42. Formålet med direktiv 87/102 er nemlig at sikre lige konkurrencevilkår mellem forbrugerkreditinstitutterne ved bl.a. at foreskrive harmoniserede bestemmelser om, hvilke oplysninger der skal gives til forbrugeren inden aftalens indgåelse og i selve aftalen, for dermed at sikre et fælles marked for forbrugerkredit (jf. ovenfor punkt 3).

45. Fortolkningen af direktivets artikel 4 og fastlæggelsen af kriterierne for anvendelsen af denne bestemmelse skal således efter min mening ikke afgøres i henhold til den nationale ret, der i medfør af international privatret er anvendelig på kreditaftalen, men derimod afgøres på baggrund af en selvstændig fortolkning, der tager udgangspunkt i den ordning, der er indført ved direktivet.

43. Formålet med bestemmelsen ville ikke kunne nås, såfremt indholdet af oplysningerne og spørgsmålet om, hvor hyppigt de skal gives, afhæng af særegenhederne i den nationale ret, der finder anvendelse i henhold til international privatret.

46. Det skal herefter i lyset af ovenstående undersøges, om udskydelsen af udløbstidspunktet for en kreditaftale som i den foreliggende sag, hvor rentesatsen og væsentlige dele af kontrakten, herunder klausulen om variable renter, forbliver uændrede, i lyset af direktivets ordlyd og opbygning er ensbetydende med indgåelse af en ny aftale, der dermed er omfattet af artikel 4.

44. Dette ville imidlertid netop være resultatet af den løsning, som den belgiske regering har foreslået, for mens artikel 4, stk. 2, litra a), såfremt fransk fandt anvendelse — og såfremt fortolkningen af denne ret, som den fremgår af forelæggelseskendelsen, accepteres, hvilket Cofinoga i øvrigt har bestridt — ville medføre en forpligtelse til at meddele ÅOP ved fornyelse af en kreditaftale, ville en sådan forpligtelse derimod ikke foreligge, såfremt aftalen blev indgået i henhold til lovgivningen i en anden medlemsstat, hvorefter ændringen af udløbstidspunktet ikke er

47. Formuleret på den måde skal spørgsmålet af nedenstående årsager efter min opfattelse besvares benægtende.

7 — Det følger f.eks. formentlig af italiensk ret, i henhold til principperne i codice civile artikel 1230 og 1231, at der i et sådant tilfælde ikke er tale om en fornyelse, men om, at aftaleforholdet fortsætter.

48. Idet jeg først tager udgangspunkt i artikel 4's ordlyd, er det let at se, at når der i denne bestemmelse foreskrives en pligt til at meddele ÅOP og betingelserne for ændring heraf, henvises der til tidspunktet for indgåelse af kontrakten og ikke til »fornyelse« af kontrakten eller til udskyldelsen af dens udløbstidspunkt.

49. Ligeledes fremgår det af artikel 1a, stk. 4, litra a), at »[d]e årlige omkostninger i procent beregnes på tidspunktet for kreditaftalens indgåelse«⁸. Det præciseres dernæst i stk. 6, at »[i] kreditaftaler, der indeholder bestemmelser, som giver mulighed for at ændre rentesatsen [...] beregnes de årlige omkostninger i procent ud fra den antagelse, at rentesatsen og de øvrige omkostninger er konstante i forhold til udgangsniveauet, og at de finder anvendelse, indtil kreditaftalen udløber«⁸.

50. ÅOP skal således kun beregnes og (meddeles) ved begyndelsestidspunktet for kontraktforholdet, hvilket vil sige på det tidspunkt, hvor aftalen indgås, både for så vidt angår kreditaftaler med fast rente og kreditaftaler med variabel rente. Med hensyn til aftaler med variabel rente anses ændringer af rentesatsen, som foretages efter aftalens indgåelse, således for irrelevante.

51. Direktivets opbygning taler desuden efter min mening for en besvarelse, der ikke afviger fra dets ordlyd.

52. I den henseende skal jeg erindre om, at direktivets ordning er opbygget omkring pligten til at meddele kredittens reelle omkostninger og andre for aftalen væsentlige forhold såvel i den relevante reklame (artikel 3) som i det skriftlige dokument, der afslutter aftalen (artikel 4). Som Det Forenede Kongeriges regering såvel som Cofinoga med rette har anført, er formålet hovedsageligt at sikre, at forbrugeren, *der har til hensigt at optage et lån*, har mulighed for at sammenligne de forskellige tilbud om kredit for dermed at kunne vælge det mest fordelagtige.

53. Valget af det mest fordelagtige tilbud må selvsagt træffes *inden* indgåelse af aftalen, således at det er i denne afgørende fase og ikke på et senere tidspunkt, at der skal gives oplysninger om ÅOP lige såvel som om klausulen om ændring af rentesatsen.

54. Efter min opfattelse bekræftes dette resultat ved en vurdering af artikel 14, stk. 4, i det for nylig udarbejdede forslag til et harmoniseringsdirektiv om forbrugerkre-

8 — Min fremhævelse.

dit, som Kommissionen fremsatte den 11. september 2002 (herefter »direktivforslaget«)⁹.

renten er uforandret, ikke pålægger långiver at meddele ÅOP — end ikke i tilfælde af fornyelse af kreditaftalen.

55. Den nye bestemmelse foreskriver nemlig, at forbrugeren orienteres om »enhver ændring i debitorrenten [...]. Oplysningen skal indeholde angivelse af de nye årlige omkostninger i procent [...]«.

58. Efter min mening er der derfor ikke holdepunkter for en udvidende fortolkning af artikel 4, som gør vold på bestemmelsens klare ordlyd ved at indfortolke en pligt for långiver til at give underretning om ÅOP samt klausulen om ændring af rentesatsen ikke blot ved aftalens indgåelse i det skriftlige dokument, der afslutter aftalen, men også ved fornyelse af kreditten, i tilfælde hvor rentesatsen og de væsentlige dele af kontrakten forbliver uforandrede.

56. Således som jeg læser direktivforslaget, indeholder det med sin klare ordlyd en vigtig nyskabelse for så vidt angår harmoniseringsordningen, idet det ved forslaget indirekte bekræftes, at meddelelse af ÅOP, i medfør af artikel 4 i direktiv 87/102, kun skal ske på tidspunktet for indgåelse af aftalen og ikke tillige ved senere ændringer af aftalen.

— Direktivets artikel 6

57. Derudover finder jeg, at når der i direktivforslaget blot foreskrives en oplysningspligt for så vidt angår *ændringer* af ÅOP på det tidspunkt, hvor disse indtræder, er forslaget medvirkende til at tydeliggøre, at fællesskabsretten, i tilfælde, *hvor*

59. Inden den forelæggende ret kan få svar på de forelagte spørgsmål, er det nødvendigt at rejse det spørgsmål, om direktivets artikel 6, stk. 2, som udtrykkeligt forpligter långiver til at meddele ændringer i rentesatsen under aftalens løbetid, er anvendelig på en aftale som den i sagen omhandlede, hvorved en professionel långiver bevilger den låntagende forbruger en kredit, der kan udnyttes ratevis, som kan fornys og hvortil der hører et kreditkort.

60. Som det fremgår, har Kommissionen, der på dette punkt blev støttet af den franske regering under retsmødet, som sin

⁹ — Forslag til direktiv om harmonisering af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om forbrugerkredit, KOM(2002) 443 endelig udg., EFT C 331 E af 31.12.2002, s. 200.

endelige opfattelse gjort gældende, at bestemmelsen indeholder en generel ordning, der finder anvendelse på alle de kontrakter, der er omfattet af direktivets anvendelsesområde.

61. Jeg er dog ikke enig heri.

62. Det er først og fremmest min opfattelse, som den franske regering med rette anførte i retsmødet, at det i en sag som den foreliggende er irrelevant at rejse det spørgsmål, om der foreligger en oplysningspligt ved en ændring af renten, idet der ikke er sket nogen ændring af selve aftalen, men derimod blot en fornyelse af denne på uforandrede vilkår.

63. Bortset herfra er jeg under alle omstændigheder ligesom Cofinoga og Det Forenede Kongeriges regering af den opfattelse, at artikel 6 indeholder en særordning, som alene finder anvendelse på aftaler om »kredit i form af træk på en løbende konto, idet denne undtagelse dog ikke gælder kreditkortkonti«. Artikel 6 finder således ikke anvendelse på en aftale som i den foreliggende sag, idet der på den ene side ikke er tale om kredit »i form af træk på en løbende konto«, men på den anden side netop er tale om kredit, hvortil der hører et kreditkort.

64. Det er min opfattelse, at denne fortolkning må fastholdes, ikke kun på baggrund af direktivets ordlyd, men også ud fra dets opbygning.

65. For så vidt angår bestemmelsens ordlyd er det værd at notere, at artikel 6 i stk. 1 indledningsvis entydigt fastslår bestemmelsens materielle anvendelsesområde, idet det bestemmes, at »[u]anset undtagelsen i artikel 2, stk. 1, litra e), skal forbrugeren, når der mellem et kredit- eller finansieringsinstitut og en forbruger er aftalt en kredit i form af træk på en løbende konto, idet denne undtagelse dog ikke gælder kreditkortkonti, ved eller inden indgåelsen af aftalen underrettes¹⁰« om en række forhold vedrørende aftalens indhold og betingelser som detaljeret er beskrevet senere i artiklen.

66. Indledningen til stk. 2 er ligeså utvetydig: »[e]ndvidere skal forbrugeren, så længe aftalen løber, informeres om enhver ændring i den årlige rente eller de øvrige omkostninger, når ændringen indtræder«¹⁰. Der kan således ikke herske nogen tvivl om, at der i denne bestemmelse henvises til den samme kreditaftale som i

10 — Min fremhævelse.

artikel 6, stk. 1, idet det nærmere angives, hvilke yderligere oplysningsforpligtelser af andet indhold der påhviler långiveren efter aftalens indgåelse¹¹.

67. Det skal tilføjes, at det indtryk, som en ordlydsfortolkning af bestemmelsen giver, fuldstændig er i overensstemmelse med den generelle ordning, der er indført ved direktivet.

68. Direktivet, som i henhold til artikel 1 er anvendeligt på kreditaftaler, foreskriver som bekendt en minimumsharmonisering af bestemmelserne om forbrugerbeskyttelse med hensyn til sådanne forhold som reklame for kredittilbud (artikel 3), *oplysninger forud for aftalens indgåelse samt oplysninger om aftalens bestemmelser* (artikel 4), retsregler, der regulerer køb af løsøre på kredit (artikel 7), opfyldelse af forpligtelser forud for forfaldstidspunktet (artikel 8), følgerne af overdragelse af fordringen (artikel 9), beskyttelse i tilfælde af betaling med vekslere (artikel 10), forholdet mellem låntageren og leverandøren af varer eller tjenester, der er erhvervet på kredit (artikel 11) samt bestemmelser vedrørende formidlere af forbrugerkredit (artikel 12).

11 — En undersøgelse af de andre sprogversioner ikke blot bekræfter, men bestyrker konklusionerne på grundlag af den italienske version. I indledningen til stk. 2 i den franske version hedder det »[d]e plus, en cours de contrat,...«, i den engelske »[f]urthermore, during the period of the agreement,...«, i den spanske »[a]demás, mientras dure el contrato,...«, som på tysk modsvarer af »[f]erner ... während der Laufzeit des Vertrages,...«. I alle disse versioner fremgår det klart af det anvendte bindeord og af henvisningen til »kontrakt« eller »aftale« uden nærmere angivelse, at de i stk. 2 fastsatte forpligtelser netop vedrører den løbende opfyldelse af den aftale, hvis indgåelse omhandles i stk. 1.

69. Det eneste af de ovenfor nævnte forhold, der er harmoniseret med hensyn til aftaler, hvorved et kreditinstitut yder kredit til en af dens kontohavere »i form af træk på en løbende konto, [...] dog ikke [...] kreditkortkonti«, som nævnt i artikel 2, stk. 1, litra e), er bestemmelsen om *oplysninger forud for aftalens indgåelse samt oplysning om aftalens bestemmelser*. Denne harmonisering sker imidlertid ikke som følge af en henvisning til de generelle bestemmelser på området, der findes i artikel 4, men derimod ved en ad hoc-bestemmelse, nemlig direktivets artikel 6.

70. Som jeg har nævnt, begrænser denne bestemmelse ikke blot udtrykkeligt sit materielle anvendelsesområde til en bestemt type kreditaftaler, men den foreskriver desuden en ordning, som, selv om den har samme formål, ofte konkret afviger fra de forskrifter, der følger af de generelle bestemmelser. Artikel 6's karakter af lex specialis fremgår både af den pligt til at meddele oplysninger, der ikke er foreskrevet i artikel 4¹², og af det forhold, at visse former for oplysningspligt, som modsat følger af den nævnte almindelige regel, er udeladt¹³.

12 — Det drejer sig netop om de oplysninger, som er omhandlet i artikel 6, stk. 2.

13 — Der er f.eks. pligt til meddelelse af ÅOP i henhold til artikel 4, men ikke i henhold til artikel 6.

71. Den omstændighed, at artikel 6 i forhold til artikel 4 udgør en lex specialis-regel, hvilket medfører, at de to bestemmelser ikke finder anvendelse samtidig, bekræftes i artikel 4, stk. 2, andet afsnit.

72. Nævnte bestemmelse foreskriver således, at i de tilfælde, hvor det ikke ved aftalens indgåelse er muligt at oplyse vedkommende om ÅOP, skal forbrugeren under alle omstændigheder i selve aftalen »have hensigtsmæssige oplysninger, [som] mindst [skal] omfatte de oplysninger, der er omhandlet i artikel 6, stk. 1, andet led«.

73. Ligesom Kommissionen har anført, er det min opfattelse, at det er åbenbart, at en sådan udtrykkelig henvisning ikke ville være nødvendig, såfremt artikel 6 fandt anvendelse på alle de aftaler, som er omfattet af direktivet. Såfremt en sådan henvisning er nødvendig, er det netop fordi den ene bestemmelse udgør en lex specialis-regel i forhold til den anden.

74. Ret beset mener jeg, at det både følger af direktivets ordlyd og af dets opbygning, at artikel 6, stk. 2, udelukkende finder anvendelse på de aftaler, som nævnes i artikel 6, stk. 1, det vil sige — som jeg endnu engang skal erindre om — kredit-aftaler »i form af træk på en løbende konto, [...] dog ikke [...]kreditkortkonti«.

75. Eftersom det ikke er bestridt, at den i sagen omhandlede aftale ikke svarer til den type aftale, der er omhandlet i artikel 6, stk. 1, kan man efter min mening udlede, at bestemmelsen i artikel 6, stk. 2, ikke kan påberåbes som begrundelse for en pligt for långiver til at oplyse låntageren/forbrugeren om ÅOP og klausulen om ændring af lånevilkårene forud for enhver fornyelse af en sådan aftale.

76. På baggrund af det anførte foreslår jeg, at de to første af Tribunal d'instance de Vienne forelagte spørgsmål besvares på følgende måde:

Rådets direktiv 87/102/EØF af 22. december 1986, med senere ændringer, pålægger ikke de nationale domstole at fortolke national ret på en sådan måde, at forbrugerkreditinstitutterne har pligt til skriftligt at gøre låntageren/forbrugeren bekendt med de samlede årlige omkostninger i procent forud for hver fornyelse af en aftale om kredit med mulighed for ratevis udnyttelse, hvortil der hører et kreditkort, og hvori der er fastsat en variabel rente.

Det nævnte direktiv pålægger heller ikke de nationale domstole at fortolke national ret på en sådan måde, at forbrugerkreditinstitutterne skal gøre forbrugeren bekendt med klausulen om ændring af de nævnte samlede årlige omkostninger i procent forud for hver fornyelse af en sådan aftale.

Det tredje og det fjerde præjudicielle spørgsmål

77. Med det tredje og det fjerde præjudicielle spørgsmål ønsker den forelæggende ret i det væsentlige oplyst, om den beskyttelsesordning, der ved direktiv 87/102 er sikret forbrugerne, giver retten mulighed for:

- a) at prioritere en fortolkning af national ret, hvorefter den uden tidsbegrænsning, af egen drift eller efter en indsigelse fra forbrugeren, kan påpege sådanne tilsidesættelser, som er omtalt i de første spørgsmål, og som indebærer, at indgåelse eller fornyelsen af en forbrugerkreditaftale som omhandlet i denne sag erklæres for ugyldig (tredje spørgsmål), eller

- b) at undlade at anvende en national bestemmelse, der fastsætter en frist for, at sådanne tilsidesættelser kan påpeges af retten af egen drift eller efter en indsigelse fra forbrugeren (fjerde spørgsmål).

78. Som det vil ses, og som Cofinoga og den franske regering med rette har påpeget, er det tredje og det fjerde spørgsmål kun blevet forelagt subsidiært, nemlig såfremt de to første spørgsmål måtte blive besvaret bekræftende.

79. Begge spørgsmål forudsætter nemlig, at direktivet pålægger långiver at underrette låntager/forbrugeren om ÅOP og klausulen om ændring af denne i forbindelse med fornyelse af en kreditaftale som i den foreliggende sag, der kan udnyttes ratevis, og hvortil der hører et kreditkort, og som er undergivet en variabel rentesats. Det er nemlig kun under denne forudsætning, at det långivende kreditinstituts handling kunne kvalificeres som en tilsidesættelse af direktivet, og det derfor ville være relevant at rejse det spørgsmål, om direktivet er til hinder for påberåbelse af en frist som den, der er fastsat i national ret, og hvorefter forbrugeren ikke kan gøre indsigelser gældende med hensyn til en sådan tilsidesættelse, og retten ikke af egen drift kan tage stilling hertil.

80. Med henvisning til den besvarelse af de to første spørgsmål, jeg har foreslået, mener jeg ikke, at det tredje og det fjerde spørgsmål har nogen betydning for afgørelsen af sagen, hvorfor jeg foreslår, at Domstolen undlader at besvare dem.

IV — Forslag til afgørelse

81. På baggrund af disse bemærkninger foreslår jeg Domstolen, at de af Tribunal d'instance de Vienne ved kendelse af 5. juli 2002 forelagte spørgsmål besvares på følgende måde:

»Rådets direktiv 87/102/EØF af 22. december 1986 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om forbrugerkredit, med senere ændringer, pålægger ikke de nationale domstole at fortolke national ret på en sådan måde, at forbrugerkreditinstitutterne har pligt til skriftligt at gøre låntageren/forbrugeren bekendt med de samlede årlige omkostninger i procent forud for hver fornyelse af en aftale om kredit med mulighed for ratevis udnyttelse, hvortil der hører et kreditkort, og hvori der er fastsat en variabel rente.

Det nævnte direktiv pålægger heller ikke de nationale domstole at fortolke national ret på en sådan måde, at forbrugerkreditinstitutterne skal gøre forbrugeren bekendt med klausulen om ændring af de nævnte samlede årlige omkostninger i procent forud for hver fornyelse af en sådan aftale.«